

Ortaokul Öğrencilerinin Temel Demokratik Değerler Düzeyinin Belirlenmesi

Salih GÜLEN¹, Muhammed ALAN², Merve TOPÇU ALAN³ ve Adem ÖZYILMAZ⁴

Öz: Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerlerine katılım durumlarının tespit edilmesidir. Araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak Samsun ili Ondokuzmayıs ilçesindeki 227 ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırma verileri, yazarından izin alınarak Temel Demokratik Değerler Ölçeği ile online toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 21 programı yardımıyla t-testi, One-Way ANOVA, Post Hoc-Tukey gibi testler kullanılmıştır. Bulguların analizi ve yorumlanması sonucunda ortaokul öğrencilerin temel demokratik değerlerinin iyi düzeyde olduğu, aile gelir durumları ve öğrenci cinsiyetleri ile demokratik değerleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca sekizinci sınıf öğrencilerinin beş ve yedinci sınıf öğrencilerine göre daha demokratik değerler sergiledikleri belirlenmiştir. Farklı bölge ve sınıf seviyelerinde demokratik değerlerin incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Demokratik değerler, değerler eğitimi, ortaokul öğrencileri

Determining The Level of Basic Democratic Values of Secondary School Students

Abstract: The purpose of this research was to determine secondary school students' basic democratic values. The survey method was used in the research. In this context, 227 secondary school students in Samsun Ondokuzmayıs district were reached via purposeful sampling. The research data were collected online with the Basic Democratic Values Scale, with the permission of the author. In the analysis of the data, tests such as the t-test, one-way ANOVA, and post hoc Tukey test were used with the help of SPSS 21. As a result of the analysis and interpretation of the findings, it was determined that the basic democratic values of the secondary school students are at a good level, and there is no significant difference between family income status, student gender, and democratic values. In addition, the eighth grade students exhibited more democratic values than the fifth and seventh grade students. It is recommended to examine democratic values at different district and class levels.

Keywords: Democratic values, values education, secondary school students

Geliş tarihi/Received: 09.02.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 15.07.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, sgnova@windowlive.com, 0000-0001-5092-0495

² Milli Eğitim Bakanlığı (Samsun), msrkanalan@gmail.com, 0000-0003-1294-7034

³ Milli Eğitim Bakanlığı (Samsun), merve_topcu2005@hotmail.com, 0000-0001-8037-3146

⁴ Milli Eğitim Bakanlığı (Samsun), adem2855.bg@gmail.com, 0000-0002-5208-538X

Atf (Citation): Gülen, S., Alan, M., Topçu Alan, M., & Özyılmaz, A. (2022). Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyinin belirlenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 511-526. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1071025>

Giriş

İnsanoğlunun geçmişinden günümüze ve geleceğe kadar süreklilik arz eden değerler, toplumu oluşturan bireylerin eş güdümlü bir yaşantısını dile getirmektedir. Değerler bireyin insan ve toplum unsuru olarak yaşamasının kılavuzu olarak atıf edilmektedir (Bolat, 2016). İnsan eğitiminde değerlerin en büyük hedefi toplumsal düzenin oluşmasını sağlamaktır (Kan, 2010). Toplumlardaki anarşi, terör ve yağmacılık bu değerler oranında kendini göstermektedir. Nitekim araştırmacılar değerler eğitiminin çocukluk yıllarından itibaren verilmesi gerekliliğini bu prensip üzerine kurmaktadırlar (Balcı ve Yelken, 2010; Yazıcı, 2006). Değerler eğitiminin sınıflandırmaları ne olursa olsun bireye çocukluk yıllarından itibaren verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle başta aile ve okul olmak üzere çocukların aldıkları bu değerler eğitiminin düzeyi de merak edilmektedir. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyi merak konusudur. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin demografik bazı özelliklerinin demokratik değerlerle arasındaki anlamlı farklılık durumunun belirlenmesi hedeflenmektedir.

Değer kavramı sosyal bilimlere ilk kez Znaniecki tarafından kazandırılmıştır. Latince “kıymetli olmak” ya da “güçlü olmak” anlamına gelen “valare” kökünden gelmektedir (Dilmaç ve Ulusoy, 2014). Değer kavramı, sosyal bir grubun, toplumun veya bireyin varlığını sürdürebilmesi için yaşantılar ya da tecrübeler yoluyla oluşan ve çoğunluğun kabul ettiği temel ahlaki davranışlar bütünüdür. Değer, bir davranışı ya da durumu diğerine tercih etmekle birlikte davranışları kontrol altına alan yargılamaya yarayan anlayışlar bütünüdür (Kızılçelik ve Erjem, 1994; Elbir ve Bağcı, 2013; Uysal, 2003).

Değerler eğitimi, yirminci yüzyılın başlarından itibaren programlı ve sistemli bir şekilde yürütülmeye başlanmıştır. Amerika’da 1920’lerde karakter eğitimi olarak ortaya çıktığında öncülüğünü Edward Thorndike ve arkadaşları yapmıştır. Fakat birkaç yıl içerisinde karakter eğitime olan ilgi zayıflamış ve bu ilgisizlik 1960’lı yıllara kadar sürmüştür (Tokdemir, 2007; Snyder, 1961). Dünyada birçok ülke değerler eğitime önem vermektedir. Değerler eğitimi özellikle okullar aracılığıyla küçük yaşlarda kazandırılmaya çalışılmaktadır (Hakvoort ve Olsson, 2014). Günümüzde değerler eğitimi ülkemiz de dâhil olmak üzere Amerika, Asya ve Avrupa ülkeleri ve Latin Amerika’da uygulanan duyuşsal alana yönelik olan eğitimidir. Ülkemizde 2005 yılından sonra eğitim programlarında yapılan müfredat değişikliği ile değerler eğitimi ilk kez müfredat kapsamına alınmıştır. 2008 yılında yapılan güncelleme ile tüm eğitim programlarında yer alan kök değerlere yer verilmiş ve müfredatla iç içe öğrencilere aktarılması kararlaştırılmıştır. Güncellenen eğitim programlarında yer verilen kök değerler; sevgi, saygı, sabır, adalet, vatanseverlik, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sorumluluk ve yardımseverliktir (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2018: 4).

Sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri haline gelen değerler, birçok bilim insanı tarafından çeşitli araştırmalarla konuyu ele aldıkları görülmektedir. Değerler, içerik özelliklerine ve işlevselliklerine göre birçok bilim insanı tarafından sınıflandırılmıştır. Bilim insanlarının yaptığı sınıflamalara bakıldığında en çok kabul gören sınıflama Spranger tarafından yapılmıştır. Sırasıyla Alport, Verno, Lindzey gibi bilim insanları ise ölçeğe dönüştürmüşlerdir (Şen, 2007: 11). Birçok ülkede ahlak, karakter, etik, kişisel ve toplumsal, vatandaşlık, kamu, dini, moraloji ve demokratik eğitim adı altında değerler eğitimi verilmektedir (Meydan, 2014). Bununla birlikte değerler eğitimi için çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bunlar; eğitimsel, amaçsal, araçsal,

evrensel, toplumsal, bireysel, dini, estetik, ekonomik, teorik, politik ve demokratik değerlerdir (Yel ve Aladağ, 2009; Yılmaz, 2011).

Değerler eğitimi adı altında yapılan sınıflandırmalara bakıldığında en önemli olanlarından biri demokratik değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatüre bakıldığında ortaya çıkan temel demokratik değerler; bağımsızlık, özgürlük, özsaygı, özgüven, insan onuruna saygı, mutluluk arayışı, yaşam hakkına saygı, sorgulayıcı olma, diyalog, barış, dostluk, yardımseverlik, bilinçli kararlar alabilme, dayanışma, duyarlılık, işbirliği, eşitlik, sır tutabilme, dürüstlük, sorumluluk sahibi olma, adalet, aklın üstünlüğü, tolerans, çevreye saygı, gelişme, güvenlik, hukukun üstünlüğü, barışçıl yöntemlerle çatışmaları çözümleyebilme, aktif katılım, uluslararası insan haklarıdır (Büyükdüvenci, 1990; Demirbolat, 1999; Kinnier vd., 2000; Moller, 2006; Levin, 1998; Lewis, 1999; Öhrn, 2001; Worsfold, 1997). Temel demokratik değerlerin öğrencilere kazandırılmasında sistemli ve planlı bir eğitimin yürütülmesi gerekmektedir.

Değerler eğitiminde en kritik dönem çocukluk dönemidir. Hem aile ortamında hem de eğitim yuvasında değerlerin çocuklara aktarılmasında dikkat edilmesi gerekmektedir. Genel olarak değerler eğitiminin başlangıcı aile ortamıdır (Miklikowska ve Hurme, 2011). Çocuğun yaşadığı yerin değerler eğitiminde etkisi bulunmaktadır (Yüksel vd., 2013). Çocuk yaşam alanında aile veya arkadaşlarından etkilenmektedir. Bu ortamlardaki değerlerin yoğunluğu okul ortamında edinilen değerlerin kazanmasını kolaylaştırmaktadır (Knowles, 2015). Hatta bazı çalışmalarda aile ortamında değerlere yönelik kazanımların daha fazla olduğu da söylenebilir (Doğanay ve Sarı, 2004). Fakat çocukluğun erken yaşından çocukluk sonrasına kadar geçen o uzun dönem okul ortamında geçtiği için eğitim yuvalarındaki kazanımlarda büyük önem arz etmektedir (Le vd., 2021). Bu dönemde değerlerin yaşandığı eğitim ortamı değerler eğitiminin başarılı olabilmesi için ön şarttır. Kullanılan öğretim yöntemlerinde değerlerin izlenmesi, hedef değerlerle donanımlı eğitimciler yer olması bunu sağlayacaktır (Yeşil ve Aydın, 2007). Bu eğitimlerde çocukların aktif olduğu yöntemlerin tercih edilmesi gerekmektedir (Oğuz, 2011). Çünkü çocuklar değerler eğitimini benimsemektedirler (İlğan vd., 2013). Sonuç olarak çocukların değerlerin kazandırılmasında okul ortamının çok büyük bir etkisi olduğu söylenebilir. Fakat bu tek başına etki edebilecek bir ortam değildir (Blake, 2011). Başta aile, arkadaş ve toplumun kendisi olmak üzere değerler eğitiminde okulla beraber bir bütünlük kazanmaktadır (Lamberta, 2004; Holt vd., 2011). Başarılı bir değerler eğitimi için okul-aile işbirliği ile personel, öğretmen, idareci, veli ve öğrenci gibi geniş bir topluluk ile irtibat halinde bulunulması gerektiği bilinmektedir (Leichsenring, 2010). Ayrıca çocuğun demografik özellikler ile değerler eğitimi arasındaki ilişki durumu da değerlerin kazandırılmasında önem arz etmektedir. Her ne kadar bir ilişki tespit edilememiş olsa da (İlğan vd., 2013), cinsiyete yönelik farklılıkların olduğu söylenebilir (Çermik, 2013; Yüksel vd., 2013). Tüm bunlardan yola çıkarak; değerler eğitiminin ortaokul çocuklarında kazanım durumu ve bu kazanımların demografik özellikler ile farklılığı önemli bir konudur. Bu nedenle araştırmada ortaokul çocuklarının demografik özellikleri ile demokratik değerlerin kazanım durumlarının incelenmesi hedeflenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyinin belirlenmesini sağlamaktır. Bu kapsamda aşağıda belirtilen araştırma sorularının cevapları aranmıştır.

1. Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyi nedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyi ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyi ile aile gelir durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerler düzeyi ile öğrenci cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmada tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem bir konuda verilerin tek seferde çoklu toplamını hedeflemektedir (Çepni, 2018). Bu kapsamda belli bir bölgede yaşayan ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlere yönelik görüşlerine ulaşmaya çalışılmıştır. Araştırma problemi kapsamında veri toplamanın amacına uygun olarak ölçek belirlenmiş, izinler alınmıştır. Korona sürecinin etkisi ve tasarruf tedbirleri kapsamında ölçek online düzene dönüştürülmüştür. Araştırmaya katılan tüm okullarda veli bilgilendirme grupları (WhatsApp) bulunmaktadır. Okul yöneticileri ve öğretmenlerden de izin alınarak ölçek linki bu gruplar üzerinden paylaşılmıştır. Ölçeğin sadece öğrenciler için olduğu ve onların gönüllü katılımı gerektiği belirtilmiştir. Veriler 2021-2022 eğitim öğretim döneminde toplanmıştır. Verilerin toplanması ve analizi 2 ay sürmüştür.

Örneklem

Araştırmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırmanın amacı doğrultusunda belli bir bölgede yaşayan bir örneklem grubunun verilerinin toplanması hedeflenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma Samsun ili Ondokuzmayıs ilçesindeki ortaokullarda gönüllü öğrencilerin katılımı ile gerçekleşmiştir. 10 ortaokulda toplamda 1144 öğrenci bulunmaktadır (5, 6, 7 ve 8.sınıf toplamı). İnternet sıkıntısı, şebeke sorunu gibi etmenler ve gönüllü katılım durumlarından dolayı 227 öğrencinin araştırmaya katılım sağladığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki Tablo 1’de öğrenciler ile ilgili toplanan demografik veriler sunulmuştur.

Tablo 1

Öğrencilerin Demografik Verileri

Cinsiyet	f	%	Aile Gelir Durumu	f	%	Sınıflar	f	%
Kadın	129	57	4000-	138	60,79	5. Sınıf	60	26,43
Erkek	98	43	4000-6000	54	23,79	6. Sınıf	59	25,99
Toplam	227		6000+	35	15,42	7. Sınıf	54	23,79
						8. Sınıf	54	23,79

Tablo 1’de öğrencilerin çoğunluğunun kadın (% 57) ve gelir durumlarının 4000 Türk lirası ve altında (% 60.79) olduğu görülmektedir. Farklı sınıf seviyelerindeki öğrencilerin bir birine yakın sayılarda katılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Uygun ve Engin (2014) tarafından hazırlanan “Temel Demokratik Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçeğin kullanımı için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmada veri toplamının kolaylaşması ve kağıt tasarrufu sağlamak için ölçek online düzene geçirilmiş ve Google formlar kullanılarak yapılmıştır. Araştırma için ilçe kaymakamlığından izin alınmıştır. Okul idarecileri ile yapılan koordinasyon sonucu sınıf veli WhatsApp gruplarında ölçek linki paylaşılmıştır. Ölçeğe katılımın sadece öğrenciler tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca ölçekten herhangi akademik bir not alınmayacağı ve isim yazılmayacağı yönergede yazılmıştır. Ölçek 8’i ters madde olmak üzere 34 maddeden oluşmaktadır. Ters maddeler ters yönden puanlanmıştır. Ayrıca ölçeğin NNFI (.96), NFI (.91), CFI (.92), RMSEA (.08) ve χ^2/sd (4.36) değerlerinin de kullanılabilir düzeyde olduğu bilinmektedir (Cohen, 1960; Cohen vd., 1996).

Verilerin Analizi

Toplanan veriler Microsoft Excel ve SPSS 21 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle SPSS yardımıyla (Shapiro-Wilk) verilerin normal dağılım sergilediği belirlenmiştir ($p>0.05$). Öğrencilerin sınıf düzeyleri ve aile gelir durumları ile demokratik değerler arasındaki anlamlılık ve bu düzeylerden hangisi lehine olduğunu belirlemek için One-Way ANOVA, Post Hoc-Tukey, öğrencilerin cinsiyetleri ile demokratik değerleri arasındaki anlamlı farklılık durumunun belirlenmesi için t-testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2020; Çepni, 2018). Ölçek maddeleri üzerinden herhangi bir uyarılama yapılmadığından ölçeğin orijinal geçerlilik ve güvenilirlik değerleri uygun görülmüştür. Sadece güvenilirlik katsayısı yeniden hesaplanmıştır. Ayrıca öğrencilerin demokratik değerler düzeyinin belirlenebilmesi için Tablo 2’de belirtilen değer aralığı kullanılmıştır.

Tablo 2

Demokratik Değerler Düzeyinin Belirlenmesi İçin Değer ve Değer Aralığı

Sıra	Değer	Değer aralığı
1	Çok Kötü	0-0.9
2	Kötü	1-1.9
3	Orta	2-2.9
4	İyi	3-3.9
5	Çok İyi	4-4.9

Temel demokratik değerler düzeyi öğrenci ortalamaları ile yorumlanabilir. Likert tarzı bir ölçekte bir öğrencinin ve grubun ortalama puanı 5'ten fazla olamamaktadır. Bu yüzden 5 puanı 5 eşit parçaya bölünerek sınıflandırılmıştır. Buna göre grubun ortalama puanı 0-0.9 arasında “çok kötü”, 1-1.9 arasında “kötü”, 2-2.9 arasında “orta”, 3-3.9 arasında “iyi” ve 4-4.9 arasında “çok iyi” olarak yorumlanmaktadır.

Güvenirlilik ve Geçerlilik

Araştırmada kullanılan temel demokratik değerler ölçeğinin güvenirlik geçerlilik hesaplamaları yapılırken Cronbach's Alpha güvenirlik değeri .84 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırmada ise bu değer .88 olarak belirlenmiştir. .70 ve üzeri değerlerin kabul edilebilir ve kullanılabilir olduğu bilinmektedir (Büyüköztürk, 2020). Tüm bu verilerin dışında ölçeğin online ortamda okunaklı ve hatasız aktarımı sağlanmıştır. Ayrıca ölçek maddelerinin boş bırakılması engellenmiştir. Verilerin Excel ve SPSS programlarına aktarılmasında iki kişilik kontroller yapılmıştır. Böylelikle veri aktarımı esnasında oluşabilecek hatalar önlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular araştırma sorularının sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

Öğrencilerin temel demokratik değerler düzeyi; araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin ölçekten elde ettikleri puanların ortalamaları hesaplanmış ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Ortaokul Öğrencilerinin Demokratik Değerleri Düzeyi

Faktör	Ortalama	Değer
Demokratik değerler	3.58	İyi

Tablo 3'te görüldüğü gibi ortaokul öğrencilerinin ölçekten elde ettiği puan ortalamasının 3.58 olduğu görülmektedir. Bu ortalama öğrencilerin temel demokratik değerlerinin “iyi” düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sınıf düzeyleri ve demokratik değerler arasındaki fark; ortaokul öğrencileri ölçek puan ortalamaları ve sınıf düzeyleri arasındaki anlamlı farklılık için One-Way ANOVA testi yapılmıştır. Tablo 4'te bu test verileri sunulmuştur.

Tablo 4*Öğrencilerinin Demokratik Değerleri İle Sınıf Düzeyleri Arasındaki Fark*

One-Way ANOVA								
Sınıflar	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart hata	Homojen	F	p	Anlamlı fark
5. Sınıf	60	3.68	.51	.07	p= ,11	3.47	.017	p<0,05
6. Sınıf	59	3.52	.60	.08				
7. Sınıf	54	3.69	.46	.06	p>0,05 ise homojendir			
8. Sınıf	54	3.43	.37	.05				
Total	227	3.58	.50	.03				

Tablo 4’te görüldüğü gibi ANOVA testi sonucunda $p=.017$ olduğundan ($p<0.05$) sınıflardaki öğrencilerin demokratik değerleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmaktadır. Bu farkın hangi sınıf lehine olduğunu belirlemek için “Post Hoc” analizi yapılmalıdır. Bu analizde ANOVA testi homojenlik değeri önem arz etmektedir. Nitekim homojen değerine baktığımızda $p=.11$ olduğundan ($p>0.05$) “Post Hoc Tukey” testi uygulanmalıdır. Tablo 5’te bu testin sonuçları sunulmuştur.

Tablo 5*Sınıf Düzeyleri Arasındaki Anlamlılık Durumu*

Test	(I) Sınıf	(J) Sınıf	Ortalama farklılığı (I-J)	Standart hata	p	95% güven aralığı	
						En düşük	En yüksek
Tukey	5. Sınıf	6. Sınıf	.16	0.09	.306	-0.08	0.39
		7. Sınıf	-.01	0.09	1.000	-0.24	0.24
		8. Sınıf	.25*	0.09	.042	0.01	0.49
	6. Sınıf	5. Sınıf	-.16	0.09	.306	-0.39	0.08
		7. Sınıf	-.16	0.09	.305	-0.40	0.08
		8. Sınıf	.09	0.09	.776	-0.15	0.33
	7. Sınıf	5. Sınıf	.01	0.09	1.000	-0.24	0.24
		6. Sınıf	.16	0.09	.305	-0.08	0.40

	8. Sınıf	.25*	0.10	.044	0.00	0.50
	5. Sınıf	-.25*	0.09	.042	-0.49	-0.01
8. Sınıf	6. Sınıf	-.09	0.09	.776	-0.33	0.15
	7. Sınıf	-.25*	0.10	.044	-0.50	0.00

Tablo 5’te 8.sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının 5.sınıf ($p=.042$) ve 7. sınıf ($p=.044$) puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir ($p<.05$). Buna göre Tukey testi incelendiğinde sınıfların demokratik değerlerinin 8. sınıflar lehine olduğu anlaşılmaktadır. 8. sınıf öğrencilerinin 5. ve 7. sınıf öğrencilerine göre daha demokratik değerler sergiledikleri anlaşılmaktadır. Fakat 6. sınıflara yönelik anlamlı bir fark söz konusu değildir.

Aile gelir durumları ve demokratik değerler arasındaki fark; öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelir durumları ile öğrencilerin sahip olduğu demokratik değerler notu arasında fark durumu Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Aile Gelir Durumları ve Öğrenci Demokratik Değerler Arasındaki Fark

One-Way ANOVA								
Gelir Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart hata	Homojen	F	p	Anlamlı fark
4000-	138	3,56	,44	,04	p= ,001	483	,617	p>0,05
4000-6000	54	3,61	,50	,07				
6000+	35	3,64	,71	,12	p>0,05 ise homojendir			
Total	227	3,58	,50	,03				

Tablo 6’da görüldüğü gibi ANOVA testi sonucunda $p=.617$ olduğundan ($p>0,05$) aile gelir durumları ile öğrencilerin demokratik değerleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Cinsiyet durumu ile demokratik değerler arasındaki fark; ortaokul öğrencilerinin cinsiyet durumları ve demokratik değerler notları arasındaki anlamlı fark durumu Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Demokratik Değerler Arasındaki Fark

Bağımsız Gruplar T-Testi							
Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart hata	t	p	Anlamlı fark
Kadın	129	3,63	,47	,04	1,676	0,095	p>0,05
Erkek	98	3,52	,54	,05			

Tablo 7’de görüldüğü gibi $P=0,095$ olduğundan ($p>,05$) öğrencilerin cinsiyetleri ile demokratik değerleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Tartışma

Verilerin yorumlanmasında hazırlanan değerlendirme kriterleri (Tablo 2) kullanılarak bulguların analizi ve yorumlanması sonucunda ortaokul öğrencilerin temel demokratik değerlerinin iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Benzer şekilde İlğan vd. (2013) çalışmasında, ortaokul öğrencilerinin demokratik değerleri yüksek düzeyde benimsediklerini belirlemişlerdir. Nitekim erken yıllardaki temel demokratik değerlerin kazanılmasının önemli olduğu bilinmektedir (Rodríguez vd., 2016). Bu değerlerin kazanılmasında eğitim ortamı, donanımlı eğitimciler ve değerleri görme ve yaşama fırsatından kaynaklandığı söylenebilir (Gündüz ve Saraç, 2021; Yeşil ve Aydın, 2007). Benzer şekilde Herdem ve Çinici (2021) çalışmasında öğretim etkinliklerinin değerlerin kazandırılmasında etkili olduğunu belirlemiştir. Ayrıca eğitimlerin öğrenci merkezli olması ve öğretmenlerin okul içindeki demokratik yaklaşımlarında bunlara etki ettiği söylenebilir (Oğuz, 2011). Bunlara ek olarak öğrencilerin kazandığı değerlerin okulların misyonları ile de ilişkisi bulunmaktadır. İyi planlanmış okul misyonları tek başına olmasa da değerlerin kazanılmasına etkisi bulunmaktadır (Blake, 2011).

Sınıfların demokratik değerlerinin 8. sınıflar lehine olduğu belirlenmiştir. Sekizinci sınıf öğrencilerinin beş ve yedinci sınıf öğrencilerine göre daha demokratik değerler sergiledikleri söylenebilir. Benzer şekilde Kaya ve Akpınar (2021) 4., 5., 6. ve 7. sınıflar ile yaptığı çalışmada yedinci sınıfların değerler konusundaki notlarının daha anlamlı olduğunu bulunmuştur. Yine lise öğrencileri ile temel demokratik değerler konusunda çalışma yapan Demirbilek ve Kırbaç (2021) son sınıfların değerler konusunda anlamlı sonuçlarını elde etmiştir. Aslında burada öğrenci sınıf kademeleri arttıkça ya da yaşları arttıkça temel demokratik değerler konusunda daha olumlu düşüncelerinin olduğu söylenebilir. Tüm bu çalışmaların aksine Şimşek ve Kara (2021) ortaokul öğrencilerinde sınıf seviyesi arttıkça ahlaki değer puanlarının azaldığını tespit etmişlerdir.

Aile gelir durumları ile öğrencilerin demokratik değerleri arasında herhangi bir farklılık tespit edilememiştir. Benzer şekilde İlğan vd., (2013) çalışmalarında aile gelir durumu ile öğrencilerin demokratik değerleri arasında bir ilişki tespit edememiştir. Fakat öğrencilerin

kazandıkları değerlerin aile ile bir ilişkisinin olduğu daha doğrusu ailenin değerlerin kazandırılmasında etki ettiği bilinmektedir (Doğanay ve Sarı, 2004; Leichsenring, 2010). Ayrıca Gönay (2021) çalışmasında ortaokul öğrencilerini demokrasi değerinin kazanmasında okul, aile ve çevrenin birer etken olduğunu belirlemiştir. Yine Miklikowska ve Hurme (2011) çalışmalarında ailenin demokratik değerlerin eğitime etkisinin olduğunu tespit etmiştir. Bunlara ek olarak Hasdemir ve Hazar (2021) ortaokul öğrencilerinin anne eğitim durumları ile demokratik değerler arasında bir fark tespit edememiş fakat baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulmuşlardır. Kaya ve Akpınar (2021) çalışmalarında okulun bulunduğu bölgenin sosyo ekonomik düzeyi ile değerlerin kazanması arasında anlamlı bir fark tespit etmiştir. Bu bulgulara çalışmalar bazında farklılık göstermektedir. Genel olarak demografik özelliklerin değerler eğitimi üzerine etkisinin olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile öğrencilerin demokratik değerleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır. Benzer şekilde İlğan vd. (2013) çalışmasında, cinsiyet, erkek ve kız kardeş sayısı gibi değişkenlerin ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlerini etkilemediğini belirlemiştir. Fakat Çermik (2013) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada demokratik değerler ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde erkekler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durumun öğrenim görülen programların farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bunun dışında Demirbilek ve Kırbaç (2021), Hasdemir ve Hazar (2021) ile Şimşek ve Kara (2021) çalışmalarında kızlar lehine anlamlı bir değişiklik tespit etmişlerdir. Bunlara ek olarak Yüksel vd. (2013) çalışmalarında, demokratik davranışların incelenmesinde cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencilerin hoşgörülü olma değerini erkek öğrencilerden daha yüksek düzeyde gösterdiklerini belirlemişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerlerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlerinin kaynak noktasının belirlenmesinde nitel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bire bir veya küçük gruplar üzerinden gözlemlenen bu değerlerin kazanılma noktasında nitel çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Sekizinci sınıfların temel demokratik değer düzeylerini beş ve yedinci sınıflara göre daha iyi düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Sınıf seviyeleri, yaş ve olgunlukla beraber farklı ya da anlamlı bir değer kazandığı düşünülmektedir. Burada sekizinci sınıfların diğer sınıflara göre temel demokratik değer düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiş olsa da altıncı sınıflara göre herhangi bir farklılık durumu belirlenmemiştir. Bu durumun incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca farklı okul ya da bölgeler de benzer sonuçların verilme durumuna bakılmalıdır.

Aile gelir durumları ile öğrencilerin demokratik değerleri arasında herhangi bir farklılık tespit edilememiştir. Belki farklı bölgelerde de incelenebilir ama genel olarak maddi bir kazancın değerler eğitimi ya da değerlerin kazanmasına etki etmemesinin normal karşılanması gerekmektedir. Fakat ekonomik gelirin değerler ilişkisinin bölgesel ve gelişmişlik bakımından inceleme yapılabilir.

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetleri ile temel demokratik değer düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Genel olarak literatürde bu konuda farklılıklar olduğu

görülmektedir. Değerlerin içeriği ve insan cinsiyetleri incelendiğinde bazı davranışların cinsiyete özgü olduğu görülmektedir. Aslında temelde cinsiyet ve demokratik değerler arasında farklılıkların olması gerekiyordu. Bu durum araştırma için ilginç bir sonuç olmuştur. Fakat bu durumun öğrencilerin yaşından kaynaklandığı düşünülebilir. Belki daha büyük yaş gruplarında bu durum incelenebilir.

Varsayımlar ve Sınırlılıklar

Araştırma veli WhatsApp gruplarında paylaşıldığından sadece öğrencilerin katılım sağladığı varsayılmaktadır. Öğrencilerin ölçüğe katılımlarını objektif bir şekilde yaptığı varsayılmaktadır. Köy ortaokullarında internet veya şebeke sıkıntısının olması ve akıllı telefonu olan velilerin öğrencilerinin katılabilmesi araştırmanın sınırlılıklarıdır. Ayrıca araştırma sadece bir ilçenin ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Bu araştırma, Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 25.11.2021 tarih 12 numaralı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı: Yazarlar makaleye eşit katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- Balcı, F. A. & Yelken, T. Y. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin değer kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 81-90. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7799/102165>
- Blake, N. L. (2011). *Lack of school values leave children behind: A study of the impact school mission statements have on academic achievement* [Unpublished doctoral dissertation]. Cappella University.
- Bolat, Y., (2016). Sosyal değerleri ve değerler eğitimini anlamak. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(29), 322-348. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.1283>
- Büyükdüvenci, S. (1990). Demokrasi, eğitim ve Türkiye. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 23(2), 599-613. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000775
- Büyükoztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (28. baskı)*. Pegem Akademi.
- Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 37-46. <https://doi.org/10.1177/001316446002000104>
- Cohen. J. R., Swerdlik M. E., & Phillips, S. M. (1996). *Psychological testing and assessment*. (3th Ed.). Mayfield.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmasına giriş (8. baskı)*. Celepler Matbaası.
- Demirbilek, N. & Kırbaç, M. (2021). Lise öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile temel demokratik değer düzeyleri arasındaki ilişki. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 24-43. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mrefdergi/issue/60110/812917>

- Demirbolat, O., (1999). *Demokrasi ve demokratik eğitim*. Hakar, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/108566>
- Dılmaç, B. & Ulusoy, K. (2014). *Değerler eğitimi (5. baskı)*. Pegem Akademi Yayınları.
- Doğanay, D. D. A. & Sarı, A. M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(39), 356-383. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10358/126815>
- Elbir, B. & Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1321-1333. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4250>
- Gönay, H., (2021). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler derslerinde demokrasi eğitimi hakkındaki görüşleri ve değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Gündüz, Y. & Saraç, G. (2021). Okul müdürlerinin demokratik tutumlarının öğretmenlerin örgütsel güven algıları ile ilişkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(232) , 335-356. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.754383>
- Hakvoort, I., & Olsson, E. (2014). The school's democratic mission and conflict resolution: voices of Swedish educators. *Curriculum Inquiry*, 44(4), 531-552, <https://doi.org/10.1111/curi.12059>
- Hasdemir, M. & Hazar, Z. (2021). Ortaokul öğrencilerinin temel demokratik değerlere karşı tutumları ile beden eğitimi dersindeki sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3) , 33-50. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/inubesyo/issue/67999/1038835>
- Herdem, K. & Çinici, A. (2021). Fen bilimleri dersi konularıyla bütünleştirilmiş değerler eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin değer gelişimine etkisi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(10) , 114-138. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jier/issue/67379/993338>
- Holt, A., Martin, D., Hayden, C. & Nee, C. (2011). Schooled in democracy? Promoting democratic values as a whole-school approach to violence prevention. *Crime Prevention and Community Safety*, 13(3), 205-217. <https://doi.org/10.1057/cpcs.2011.6>
- İlğan, A., Karayiğit, D., & Çetin, B., (2013). Ortaokul öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 97-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cbayarsos/issue/4064/53551>
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187) , 138-145. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36197/407034>
- Kaya, F. & Akpınar, E. (2021). Primary school students' attitudes regarding freedom. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(1), 578-602. <https://doi.org/10.17679/inuefd.856671>

- Kızılçelik, S. & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimleri sözlüğü*. Atilla Kitabevi.
- Kinnier, R., Kernes, J. L. & Dautheribes, T. M. (2000). A short list of universal moral values. *Counseling and Values*, 45(1), 4-17. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2000.tb00178.x>
- Knowles, T.R. (2015). Asian values and democratic citizenship: Exploring attitudes among South Korean eighth graders using data from the ICCS Asian Regional Module. *Asian Pacific Journal of Education*, 191-212 <https://doi.org/10.1080/02188791.2015.1005053>
- Le, T. T. T., Tigelaar, D., & Admiraal, W., (2021). A typology of educational democratic values: perspectives from teachers and students in Vietnamese secondary schools. *Asia Pacific Journal of Education*, <https://doi.org/10.1080/02188791.2021.2016371>
- Leichsenring, A. (2010). *Values-based education in schools in the 2000s: The Australian experience* [Unpublished master thesis]. Queensland University of Technology.
- Levin, B. (1998). The educational requirement for democracy. *Curriculum Inquiry*, 28, 58-79. <https://doi.org/10.1111/0362-6784.00075>
- Lewis, R., (1999). Preparing students for democratic citizenship: Codes of conduct in Victoria's Schools of the Future. *Educational Research and Evaluation*, 5(1), 41-61, <https://doi.org/10.1076/edre.5.1.41.3886>
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beuifd/issue/3453/47056>
- Miklikowska, M., & Hurme, H. (2011). Democracy begins at home: Democratic parenting and adolescents' support for democratic values. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(5), 541-557. <https://doi.org/10.1080/17405629.2011.576856>
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Moller, J. (2006). Democratic schooling in Norway: Implications for leadership in practice. *Leadership and Policy in Schools*, 5(1), 53-69. <https://doi.org/10.1080/15700760500498779>
- Oğuz, A. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik değerleri ile öğretme ve öğrenme anlayışları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (22), 139-160. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29178/312449>
- Öhrn, E. (2001). Marginalization of democratic value: A gendered practice of schooling? *International Journal of Inclusive Education*, 5 (2/3), 319-328.
- Rodríguez, M., Kohen, R., Delval, J., & Messina, C., (2016). From democratic school to civic and political participation. *Culture and Education*, 28(1), 99-129, <https://doi.org/10.1080/11356405.2015.1120449>
- Snyder, E. E. (1961). Democratic social studies instruction at the secondary school level. *The Social Studies*, 52(5), 185-188, <https://doi.org/10.1080/00220973.1940.11018403>

- Şen, Ü, (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla Türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Şimşek, H., & Kara, T. (2021). Ortaokul öğrencilerinin evrensel ahlaki değerlere uyma düzeylerinin sınıf ve cinsiyet değişkinleri açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 69-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhar/issue/60372/833836>
- Uygun, S., & Engin, G. (2014). Temel demokratik değerler ölçeği: bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 2021-2031. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6660>
- Uysal, E. (2003). Değerler üzerine bazı düşünceler ve bir erdem tasnifi denemesi: İnsani erdemler-İslami erdemler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 51- 69. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uluifd/issue/13494/163054>
- Worsfold, V. L. (1997). Teaching democracy democratically. *Educational Theory*, 47, 395-410.
- Yazıcı, K., (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16960/177116>
- Yel, S. & Aladağ, S. (2009). *Sosyal bilgilerde değerlerin öğretimi*. Safran, M. (Eds), *Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (119-150)*. Pegem Akademi Yayınları.
- Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-84. <https://docplayer.biz.tr/3123592-Demokratik-degerlerin-egitiminde-yontem-ve-zamanlama.html> Erişim: 27.04.2022
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, K. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi tarzları ile demokratik değerlere ilişkin görüşleri arasındaki ilişki. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9, 147-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29179/312458>
- Yüksel, İ. , Bağcı, Ş. & Vatansever, E. (2013). İlköğretim son sınıf öğrencilerinin demokratik değerlere sahip olma düzeylerinin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 309-334. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.427>.

Extended Summary

The most critical period in values education is childhood. Care should be taken in transferring values to children both in the family and the education environment. In general, values education begins in the family environment (Mekliowska & Hurme, 2011). The place where the child lives has an effect on values education (Yüksel, Bağcı, & Vatansever, 2013). The child is affected by family or friends in the living area. The intensity of the values in these environments facilitates the acquisition of the values acquired in the school environment (Knowles, 2015). In fact, in some studies, it is said that there is greater acquisition of values in the family environment (Doğanay & Sarı, 2004). However, since that long period of childhood

from early childhood to post-childhood is spent in the school environment, it is of great importance in the achievements of education institutions. It is known that for a successful value education, school principals, school personnel, teachers, students, and parents should be in contact with a large community (Leichsenring, 2010). In addition, the relationship between the child's demographic characteristics and values education is also important in gaining values. Although a relationship could not be determined (İlğan et al., 2013), it can be supposed that there are gender differences (Çermik, 2013; Yüksel et al., 2013). Based on all of these points, the acquisition status of values education in secondary school children and the relationship between these gains and demographic characteristics is an important issue. From this point of view, it is aimed to examine the demographic characteristics of secondary school children and their acquisition of democratic values.

Purpose of the Research

The purpose of this research was to determine the level of basic democratic values of secondary school students. In this context, answers to the following research questions were sought.

1. What is the level of basic democratic values of secondary school students?
2. Is there a significant difference between the basic democratic values level of secondary school students and their grade?
3. Is there a significant difference between the basic democratic values level of secondary school students and their family income status?
4. Is there a significant difference between the level of basic democratic values of secondary school students and the gender of the students?

Method

The survey method was used in the research. The main purpose of this method is to collect multiple data on a subject at once (Çepni, 2018). In this context, attempts were made to ascertain the views of secondary school students living in a certain region on democratic values.

Purposive sampling was used in the research. In this method, it is aimed to collect the data of a sample group living in a certain region in line with the purpose of the research (Yıldırım & Şimşek, 2013). The research was carried out with the participation of volunteer students in secondary schools in Samsun Ondokuzmayıs district. There are 1144 students in total in 10 secondary schools (fifth, sixth, seventh, and eighth grades total). It was determined that 227 students participated in the research due to factors such as Internet shortage, network problems, and voluntary participation.

The data were collected online using a pre-prepared scale. Permission was obtained from the district governor's office for the research. As a result of the coordination with the school administrators, a link to the scale was sent to the class parent WhatsApp groups. It was stated that participation in the scale would only be by students. In addition, it was expressed in the directive that no academic grade would be given for the scale and no name would be written down. Permission was obtained from the authors for the use of the "Basic Democratic Values Scale", the reliability and validity of which were confirmed by Uygun and Engin (2014). The scale

consists of 34 items, 8 of which are reverse items. The reverse items were scored in the opposite direction.

The online data were analyzed using Microsoft Excel and SPSS 21. Tests such as the t-test, one-way ANOVA, and post hoc Tukey test were used to obtain answers to the research questions.

Conclusion and Recommendations

The basic democratic values of secondary school students are at a good level. Qualitative studies are needed to determine the source of the democratic values of secondary school students. It is thought that qualitative studies are needed at the point of gaining these values, which are observed individually or in small groups.

It has been determined that the basic democratic value levels of the eighth graders are better than those of the fifth and seventh grades. Grade levels are thought to gain a different or significant value with age and maturity. Although it was determined that the basic democratic value levels of the eighth graders were higher than those of the other classes, no difference was determined compared to the sixth graders. This finding needs to be examined. In addition, the situation of similar results in different schools or regions should be explored.

No significant difference was found between family income status and students' democratic values. Maybe it can be studied in different regions, but it should be considered normal that a financial gain does not affect values education or the acquisition of values in general. However, a review or comparison can be performed in terms of regional development, not on an individual basis.

No significant different was found between the genders of secondary school students and their basic democratic value levels. In general, it is seen that there are differences in the literature on this issue. When the content of values and genders are examined, it is seen that some behaviors are gender specific. Basically, there had to be differences between gender and democratic values. Actually, this was an interesting result of the research. However, it can be supposed that this situation is due to the age of the students. Maybe this situation can be examined in older age groups.